

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัย ครู เป็นกำลังสำคัญ ในการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน การศึกษามีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอน หลักสูตร เทคโนโลยี ตลอดจนบุคลากร การพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายนั้น ก็คือคุณภาพของครูซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาและต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 (พ.ศ. 2540-2549) ที่ยังคงยึดแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ซึ่งแตกต่างจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านมาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 21) การศึกษาได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่านั้นจึงจะสามารถผลักดันทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพตลอดชีวิตบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลสรุปได้ว่า มนุษย์เป็นปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศอย่างยิ่งยั้ง การศึกษาจึงถือว่ามีความสำคัญในการสร้างชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 1-7)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้สัมฤทธิ์ผลสูงสุดของการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาคนและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นความพยายามทุกวิถีทางของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในอันที่จะปรับปรุง แก้ไข พัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิผลในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาชาติเพิ่มสูงขึ้นอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มพลังและ

ศักยภาพในการปฏิบัติงานของวิชาชีพครู รวมทั้งส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ที่ก้าวหน้าและพัฒนาแบบยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินงานในหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา คืองานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยเฉพาะงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักหรือภารกิจของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ที่มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การนิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะต้องตั้งอยู่บนหลักแห่งมนุษยสัมพันธ์ การนิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา แม้ว่าจะจำกัดว่าเป็นการนิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับครูโดยตรงแล้วก็ตาม แต่ยังเป็นกิจกรรมการนิเทศที่ผสมผสานกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การนิเทศแบบกัลยาณมิตร เป็นกระบวนการนิเทศแบบหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษา การสนับสนุน การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พยายามสร้างกระบวนการที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครูโดยใช้กลยุทธ์จากจุดเล็กๆ แล้วขยายออกสู่ประเทศ จุดเล็กๆ ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษาหรือโรงเรียน สภาพปัญหาการนิเทศการศึกษา ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ หรืออาจารย์ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เทคนิคการนิเทศการสอนและทักษะต่างๆ ในการนิเทศอยู่ในระดับหนึ่ง ผู้นิเทศควรมีความรู้ในศาสตร์และศิลป์ ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้รับการนิเทศ เวลาที่ใช้ในการนิเทศ ขนาดของกลุ่มของผู้รับการนิเทศ ตลอดจนการเลือกใช้กิจกรรมที่นำมาใช้การนิเทศ ผู้นิเทศต้องสร้างแรงจูงใจให้กับครูเพื่อการเปลี่ยนแปลง ในด้านกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็จะต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหาร

โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีครูผู้สอน จำนวน 142 คน สภาพการนิเทศภายในโรงเรียนที่ผ่านมามีการนิเทศครูผู้สอนติดตามผลการเรียนอย่างต่อเนื่องโดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ประเมินครูผู้สอนภายในกลุ่มสาระอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และฝ่ายวิชาการประเมินผลการนิเทศแบบกัลยาณมิตรภาคเรียนละ 1 ครั้ง จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) เมื่อพ.ศ. 2548 นั้น พบว่ามาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ โรงเรียนวินิตศึกษา จึงใช้วิธีการการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดไตร่ตรองและการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานเป็นไปตามความคาดหวังและนโยบายของโรงเรียนที่ต้องการให้ได้ระดับดีมากและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องตามแนวทาง การปฏิรูปการศึกษา และจากผลการประเมิน O-Net ในปีการศึกษา 2551 และ 2552 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านมาพบว่าผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าระดับจังหวัดและระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่โรงเรียนคาดหวังไว้ เนื่องจากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติยังไม่เป็นอันดับที่ 1 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ดังนั้นคณะผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งที่จะปรับปรุงวิธีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (เอกสารสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET)

จากเหตุผลและความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการนิเทศการศึกษาในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาระบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครู ว่ามีความต้องการระดับใด เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาบุคลากร ด้านกระบวนการบริหารการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยคำนึงถึงคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบระดับสูงขึ้นไปในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครู โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเมืองลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลพบุรี เขต 1

ประโยชน์ของการศึกษา

นำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาบุคลากร ด้านกระบวนการการบริหาร การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยคำนึงถึง คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับ

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเมืองลพบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งมีครูรวมทั้งสิ้น 142 คน โดย จำแนกตามฝ่ายสนับสนุนการสอน จำนวน 39 คน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 103 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือเพื่อศึกษากระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครู โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอ เมืองลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบ กัลยาณมิตรหรือกัลยาณมิตรนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ให้อใจ 2) ร่วมใจ 3) ตั้งใจ 4) เปิดใจ
3. ขอบเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเมืองลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1
4. ขอบเขตระยะเวลา เดือนสิงหาคม – เดือนตุลาคม 2553

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเมืองลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ กระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ให้อใจ 2) ร่วมใจ 3) ตั้งใจ 4) เปิดใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การนิเทศแบบกัลยาณมิตร หมายถึง กระบวนการนิเทศระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในสถานศึกษา มีความไว้วางใจ เชื่อใจ พுகุศลแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ วางแผนงาน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เยี่ยมเขียนชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลตลอดจนเผยแพร่ข่าวสารทางการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

กระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตร หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ให้อใจ 2) ร่วมใจ 3) ตั้งใจ 4) เปิดใจ

1. ให้อใจ หมายถึง ผู้นิเทศสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ ให้กับครูผู้สอนให้ความเป็นกันเอง ไว้วางใจ ยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกันและเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถตามศักยภาพ กำหนดแผนงาน ปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ร่วมใจ หมายถึงการทำงานเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ การแนะนำ สาธิตอย่างเป็นกระบวนการ สร้างสื่อนวัตกรรมให้ทันสมัย การวิจัยในชั้นเรียน การวัดผลประเมินผล ปรับปรุง แก้ไข ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. ตั้งใจ หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอนมีเป้าหมายร่วมกัน ในการจัดกระบวนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญปรึกษาหารือ เยี่ยมเขียนชั้นเรียน ให้กำลังใจ สร้างสิ่งดี สิ่งเสริมเพิ่มเติมสิ่งที่บกพร่อง วิเคราะห์ วิจารณ์สรุปข้อแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

4. เปิดใจ หมายถึงผู้นิเทศกับครูผู้สอนร่วมกันจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวัดผลและประเมินผล วิพากษ์ วิเคราะห์ตามความเป็นจริงปราศจากอคติ ร่วมกันพัฒนางานในทางสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการประเมินตนเอง ประเมินผลงาน ประเมิน กัลยาณมิตร ประเมินพัฒนาการเรียนการสอน ปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ครู หมายถึง บุคคลที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัด ลพบุรี โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มครูผู้สนับสนุนการสอนและกลุ่มครูผู้สอน

ผู้นิเทศ หมายถึง ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการ นักเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และอาจารย์ที่ได้รับ มอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศ

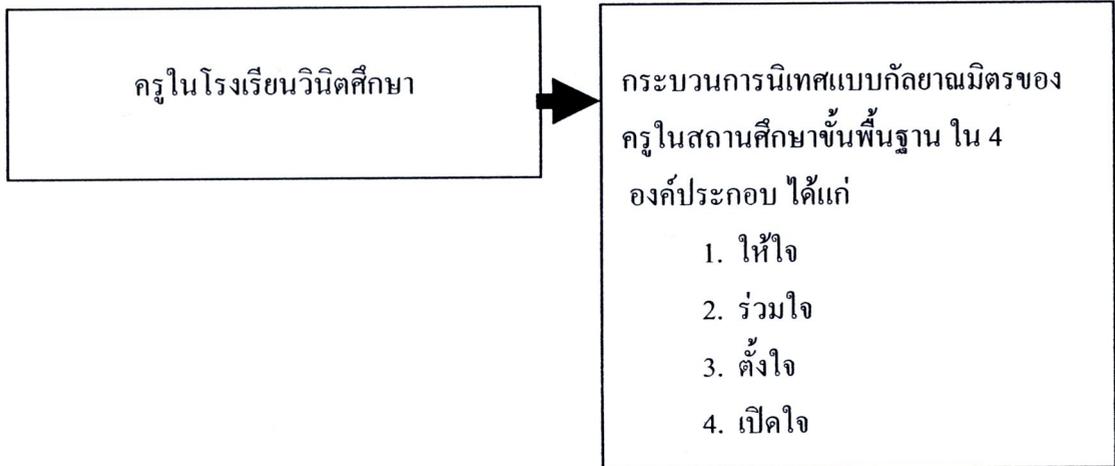
โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 หมายถึง หน่วยงานทางการ ศึกษาที่มีหน้าที่ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 10 ถนนเพชรราชา ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษากระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรของครู โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอ เมืองลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 องค์กรประกอบ 4 ตามแนวคิดของ (สุมน อมรวิวัฒน์ 2541 : 18) ผู้ศึกษาใช้กรอบแนวคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดของการศึกษา